

Latvija ir pārkāpusi līgumu par Eiropas Savienības darbību

2016. gada 18. aprīlis – tā ir robežšķirtne, kad Latvijai un arī pārējām Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīm bija jāievieš savā tiesību sistēmā divas jaunās iepirkuma direktīvas – 2014/24/ES un 2014/25/ES; viena regulē publisko iepirkumu un otra – sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu

Latvijas gadījumā direktīvu ieviešana nozīmē divu jaunu likumu pieņemšana divu pašreizējo likumu vietā – Publisko iepirkumu likuma un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma vietā. Diemžēl līdz šim Saeima nav pieņemusi jaunus likumus, kas ieviestu abas minētās direktīvas; vajadzīgie abi likumprojekti tikai š.g. 28. aprīlī tika iesniegti Valsts kancelejā. Abiem projektiem vēl jāiziet caur Ministru kabineta sēdi un tālāk Saeimas likumdošanas procedūru, kura, visticamāk, nesola būt īsa un ātra.

Tātad ir acīmredzami, ka Latvijas valsts ir nokavējusi noteikto termiņu un tādējādi pārkāpusi Līguma par Eiropas Savienības darbību 291.panta 1.punktu. Tā kā šis pārkāpums vēl turpināsies dažus mēnešus, būtu svarīgi saprast, kādas ta ir sekas, pēc kādiem noteikumiem jaorganizē jaunās iepirkuma procedūras un kādas tiesības ir kandidātiem un pretendentiem šajā tiesiskajā situācijā atbilstoši ES tiesību principiem.

Pārkāpuma procedūra

Atbilstoši Līguma par ES darbību 260. panta 1. punktam Eiropas Komisijai ir tiesības iešķirti pārkāpuma procedūru pret Latvijas valsti par minēto iepirkumu direktīvu neieviešanu noteiktajā termiņā. Visticamāk, Latvijai šīs pārkāpuma procedūras ierosināšana nedraud, jo Eiropas Komisija neierosina pārkāpuma procedūras par dažu mēnešu termiņa kavējumu. Pārkāpuma procedūra no Eiropas Komisijas puses vispirms iesakas ar formālu paziņojumu valstij ar līgumu sniegt paskaidrojumus par radušos situāciju. Informācija par šo paziņojumu netiek publiskota.

Ja Komisiju neapmierinās valsts sniegtie paskaidrojumi, tad tā var iesniegt valstij argumentētu atzinumu, kas oficiāli būs sākums pārkāpuma procedūrai pret attiecīgo valsti. Tā kā Latvija veic aktīvas darbības, lai tuvākajā laikā direktīvas tiktu ieviestas, kā arī nemot vērā Latvijas pozitīvo statistiku direktīvu ieviešanā, Eiropas Komisija noteikti bū-

FOTO - DIENAS BIZNESĀRĪBS

„Likuma normu interpretācijai atbilstoši direktīvas mērķiem ir jāpieiet ārkārtīgi rūpīgi un uzmanīgi,

Māris Brīzgo, Kļaviņš Ellex zvērināts advokāts

tu apmierināta ar Latvijas paskaidrojumiem un turpinājums no Komisijas puses neseikotu.

Kandidātu tiesības

Eiropas Savienības tiesībās ar Eiropas Savienības Tiesas pārvaldi būt jau sen ir nostiprināta t.s. direktīvu tiešā piemērojamība. Direktīva ir Eiropas Savienības tiesību akts, kas adresēts dalībvalstij un tieši nerada individuāliem un uzņēmumiem tiesības un pienākumus. Vienīgi gadījumos, kad dalībvalsts nav termiņā ieviesusi direktīvu vai nepareizi ieviesusi attiecīgo direktīvu, individuāli un uzņēmumi, ievērojot noteiktus priekšnosacījumus, var tiesīs atsaukties un piemērot neieviestas direktīvas tiesību normu.

Atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai, individuāli un uzņēmumi var tiesīs piemērot neieviestas direktīvas tiesību normu pret valsts vai pārvaldi būt iestādi, ja attiecīgā tiesību norma vienlaikus atbilst šādiem nosacījumiem:

tu apmierināta ar Latvijas paskaidrojumiem un turpinājums no Komisijas puses neseikotu.

Atbilstoši Eiropas Savienības tiesībās ar Eiropas Savienības Tiesas pārvaldi būt jau sen ir nostiprināta t.s. direktīvu tiešā piemērojamība. Direktīva ir Eiropas Savienības tiesību akts, kas adresēts dalībvalstij un tieši nerada individuāliem un uzņēmumiem tiesības un pienākumus. Vienīgi gadījumos, kad dalībvalsts nav termiņā ieviesusi direktīvu vai nepareizi ieviesusi attiecīgo direktīvu, individuāli un uzņēmumi, ievērojot noteiktus priekšnosacījumus, var tiesīs atsaukties un piemērot neieviestas direktīvas tiesību normu.

Atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai, individuāli un uzņēmumi var tiesīs piemērot neieviestas direktīvas tiesību normu pret valsts vai pārvaldi būt iestādi, ja attiecīgā tiesību norma vienlaikus atbilst šādiem nosacījumiem:

normai jābūt pietiekami skaid-

rai un precīzai, lai to varētu juridiski piemērot; tai jānodibina beznosacījuma pienākums;

pienākumam jābūt pilnīgam

un juridiski perfektam, tā ieviešana nedrīkst būt atkarīga no tiesību akta, kas jāpieņem dalībvalstij ar rīcības brīvību šajā jautājumā.

Savukārt valsts un pārvaldi būt iestādi nedrīkst piemērot nevienu no minēto direktīvu normām pret privātpersonām, ja šī direktīvas norma nav pareizi ieviesta likumā, tomēr iepirkumu gadījumos Eiropas Savienības Tiesa ir apstiprinājusi, ka privātpersona var apstrīdēt savu izslēgšanu no konkursa, ja šī izslēgšana notikusi preturā ar neieviestu direktīvu, pat ja tā rezultātā cita persona zaudētu jau iegūtās līguma slēgšanas tiesības.

Tajā pašā laikā jāatceras, ka ES tiesības lielzāļi ieviestu direktīvu pret individuāliem un uzņēmumiem. Tātad, ja valsts un pārvaldi būt iestādes piemēros jaunās direktīvas un ierobežojojumi un neieviestu direktīvu pret individuāliem (kas ir aizliegts, kā norādīts iepriekš). Katrs gadījums būs individuāli vērtējams, un, visticamāk, lielākā nasta šajā jautājumā gulsies uz iepirkumu uzraudzības biroja pleciem.

kuma publicēšanas datums kā atskaites punkts ir pretrunā ar direktīvu, savukārt piedāvājuma iesniegšanas terminš kā atskaites punkts nodokļu parādiem nav ievests Latvijas likumā un izriet tikai no neieviestas direktīvas. Tātad līdz brīdim, kad Saeima pieņems jauno publisko iepirkumu likumu, pretendents varēs izslēgt tikai par nodokļu parādiem dienā, kad tiek pieņemts lēmums par iespējamu līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu. Svarīgi piebilst, ka viss iepriekš minētais attieksies tikai uz tiem iepirkumiem, kas būs izsludināti pēc 2016.gada 18.aprīla. Iepirkumi, kas ir izsludināti pirms direktīvu ieviešanas termiņa, būs pilnībā pakļauti pašreiz spēkā esošajiem likumiem, neņemot vērā jauno direktīvu regulējumu.

Interpretācija direktīvām

Neskatoties uz aizliegumu valsts un pārvaldi būt iestādiem tieši piemērot neieviestas direktīvas pret individuāliem, ES Tiesa savos spriedumos ir nostiprinājusi svarīgu tiesību principu, ko ES dalībvalstīm ir pienākums ievērot, proti, valsts un pārvaldi būt iestādiem jāinterpretē nacionālās tiesības direktīvas normu un mērķa gaismā tā, lai sasniegta rezultātu, kas noteikts Līguma par ES darbību 288. pantā. Minētais nozīmē to, ka pasūtītājiem gadījumos, kad pašreizējais likums pilnībā neatbilst neieviestajām direktīvām, būs iespēju robežas jāinterpretē attiecīgā likuma norma tā, lai tā tomēr atbilstu direktīvas jaujām prasībām.

Svarīgi norādīt, ka likuma normu interpretācijai atbilstoši direktīvas mērķiem ir jāpieiet ārkārtīgi rūpīgi un uzmanīgi, lai novērstu gadījumus, kad šāda interpretācija var pārkāpt robežu, kad valsts jau tieši piemēro neieviestu direktīvu pret individuāli (kas ir aizliegts, kā norādīts iepriekš). Katrs gadījums būs individuāli vērtējams, un, visticamāk, lielākā nasta šajā jautājumā gulsies uz iepirkumu uzraudzības biroja pleciem.

Pakalpojumu sniedzēji

Visi iepriekš minētie ES Tiesas noteiktie ierobežojumi un pie-

nākumi neievistas direktīvas gadījumā attiecas uz valsti un tās iestādēm. Kā zināms, iepirkumu regulējums attiecas arī uz pasūtītājiem, kas nav ne valsts, ne pārvaldi būt iestāde, bet ir vai nu sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs vai komercsabiedrība, piemēram, AS Latvenergo, VAS Latvijas dzelzceļš, AS Latvijas Valsts meži u.c.

Aktuāls ir jautājums, vai pretendents varēs iebilst pret tādas likuma normas piemērošanu, kas ir pretrunā ar direktīvu, piemēram, iebilst pret izslēgšanu sakarā ar nodokļu parādu iepirkuma publicēšanas dienā, sakarā ar to, ka šādu izslēgšanu direktīva neparedz. Atbilde uz šo jautājumu nav viennozīmīga, tomēr šķiet, ka arī sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem vai komercsabiedrībām būs jārīkojas tāpat kā valsts un pārvaldi būt iestādēm, jo visi pasūtītāji ir funkcionāli pakļauti iepirkumu uzraudzības birojam, kas pielīdzina attiecības iepirkumu jomā starp iepirkumu uzraudzības biroju un pasūtītājiem padotības attiecībām, kas pastāv valsts pārvaldē.

Tāpat jāņem vērā, ka pasūtītāji nevar pārsūdzēt iepirkumu uzraudzības biroja iesniegumu izskatīšanas komisijas lēmumus, kas pamato to, ka iepirkumu uzraudzības birojam ir pienākums nodrošināt pareizu neievisto direktīvu un pašreizējo likumu tiesiski mijiedarbību arī gadījumos, kad pasūtītājs nav valsts vai pārvaldi būt iestāde.

Šobrīd ļoti svarīgi ir pēc iespējas ātrāk pieņemt visus nepieciešamos likumus un pakārtotos noteikumus, lai tiktū ieviestas abas iepirkumu direktīvas un beigtos tiesiskās nenoteiktības posms. Protams, daudziem juristiem šis ne-noteiktības laiks dos papildu darbu, sniedzot iespēju vērtēt iepirkumu norises atbilstību jauno direktīvu prasībām un neatbilstības gadījumā pretendētu interesēs sagatavot atbilstošus iesniegumus iepirkumu uzraudzības biroja iesniegumu izskatīšanas komisijai.

Kļaviņš Ellex zvērināts advokāts Māris Brīzgo, speciāli Dienas Biznesam